

Uplatňovanie postupov a štandardov Európskej únie pri výkone hraničnej kontroly

SFPA
Slovak Foreign Policy Association

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Projekt „Bezpečná a inkluzívna hranica medzi Slovenskom a Ukrajinou – SIBSU“ získal grant z Islandu, Lichtenštajnska a Nórska v sume 832 827,00 € prostredníctvom grantov EHP. Projekt je spolufinancovaný z prostriedkov štátneho rozpočtu.

Cieľom projektu SIBSU je zjednodušiť výmenu názorov, skúseností, vedomostí a informácií medzi hraničnou políciou a colnými službami Slovenska a Ukrajiny. Zámernom je zanalyzovať možnosti na prehĺbenie integrovaného manažmentu hraníc a zvýšiť povedomie a porozumenie o práci hraničnej polície a colnej služby v prihraničných regiónoch a obciach Slovenska a Ukrajiny. Súčasťou projektu je aj analýza vplyvu hranice na sociálno-ekonomický rozvoj pohraničných regiónov, ako aj príležitostí na cezhraničnú spoluprácu na oboch stranách hranice.

äpenhet

State Border Guard
Service of Ukraine

Ak sa chcete dozvedieť viac o programoch a projektoch financovaných z Grantov EHP na Slovensku, navštívte stránku www.eegrants.sk

Spoločným úsilím k zelenej, konkurencieschopnej a inkluzívnej Európe

ISBN 978-80-89645-26-8

9 788089 645268

© Autori a Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o.
Bratislava/Užhorod 2023

Vydavateľ
Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n. o.
Staromestská 6/D, 811 03 Bratislava
www.sfpa.sk

Autori
Dušan Kriško, Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia policajného zboru
Artem Chornyj, Národná akadémia štátnej hraničnej služby Ukrajiny Bohdana
Chmelnického
Taras Dytko, Centrum analýzy regionálnych rizík

Editori/ky
Mílada Bucseková, Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia policajného zboru
Barbora Legényová, Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku
Svitlana Mytryayeva, riaditeľka, Centrum analýzy regionálnych rizík

Foto: www.pixbay.com; www.biometricupdate.com; www.raja.fi

Tlač: Devin Printing House

ISBN 978-80-89645-26-8

■ Obsah

4 Historický vývoj právnej úpravy v oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti

- 4 Schengenská dohoda
- 5 Schengenský dohovor

6 Kontrola hraníc v práve Európskej únie

- 6 Právny základ kontroly hraníc
- 7 Právna úprava kontroly hraníc
- 8 Kódex schengenských hraníc

12 Kontrola hraníc a jej budúce smerovanie

- 12 Systém vstup/výstup
- 15 Systém ETIAS

16 Ukrajina

- 17 Legislatívny rámec
- 19 EURO 2012
- 20 Vydávanie biometrických cestovných dokladov
- 21 Hraničná kontrola po 24. februári 2022

■ Historický vývoj právnej úpravy v oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti

■ SCHENGENSKÁ DOHODA

Schengenská dohoda bola uzatvorená 14. júna 1985 v obci Schengen medzi vládami Belgického kráľovstva, Spolkovej republiky Nemecko, Francúzskej republiky, Luxemburského veľkovevodstva a Holandského kráľovstva a jej zámerom bolo postupné odstraňovanie kontrol na ich spoločných hraniciach. Nerušila ešte kontroly na spoločných vnútorných hraniciach, zaviedla však spoločný výkon kontrol na vnútorných hraniciach a ulahčenie prekračovania hraníc pre občanov Európskych spoločenstiev a upravila spoluprácu colných a policajných orgánov v boji proti trestnej činnosti, či posilnenie spolupráce v oblasti prevencie trestnej činnosti. Pokiaľ ide o pohyb osôb cez vzájomné hranice štátov dohody, policajné a colné orgány vykonávali jednoduchú vizuálnu kontrolu osobných vozidiel prekračujúcich spoločné hranice zníženou rýchlosťou bez toho, aby ich zastavovali. Mohli však vykonávať dôkladnejšie náhodné kontroly, tak aby sa nenarušila plynulosť premávky.

Strany dohody sa zaviazali vyvíjať úsilie o zblíženie svojich vízových politík. Postupy na udeľovanie víz a na vstup na územie mali zohľadňovať potrebu zabezpečiť ochranu pred nedovoleným prísťahovalectvom a pred činnosťami, ktoré by mohli ohroziť bezpečnosť celého územia všetkých štátov dohody. Ako dlhodobé opatrenie bolo stanovené úsilie strán dohody o zrušenie kontrol na spoločných hraniciach a o ich presunutie na vonkajšie hranice. Na tento účel bolo nutné najmä zosúladiť právnych predpisov a správnych opatrení o zákazoch a obmedzeniach, na ktorých sa kontroly zakladajú.

■ SCHENGENSKÝ DOHOVOR

Dohovor, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda bol uzavretý 19. júna 1990. Po ratifikácii jednotlivými štátmi vstúpil do platnosti v roku 1995. Schengenský dohovor priniesol definitívne zrušenie kontroly na vnútorných hraniciach. Vnútorné hranice z hľadiska pohybu osôb a tovaru fakticky prestali existovať. Členské štáty však na nich mohli obnoviť hraničné kontroly na obmedzenú dobu, ak si to vyžaduje zachovanie verejného poriadku alebo vnútroštátnej bezpečnosti. Členské štáty sa dohodli na zavedení hraničných kontrol na vonkajších hraniciach Schengenského priestoru podľa jednotných zásad.

Schengenský dohovor definuje pojem hraničná kontrola nasledovne: *Hraničná kontrola je kontrola na hraniciach, vykonaná výhradne na základe zamýšľaného prekročenia vonkajších hraníc.*

V dohovore boli stanovené jednotné zásady kontroly na vonkajších hraniciach. Stanovoval, že kontrola osôb zahŕňa nielen prevenciu cestovných dokladov a ostatných podmienok stanovených pre vstup, pobyt, zamestnanie a výstup, ale aj pátraciu technickú prehliadku a prevenciu na odvrátenie nebezpečia, ktoré by ohrozovalo vnútroštátnu bezpečnosť a verejný poriadok zmluvných strán. Kontroly sa vzťahovali tiež na vozidlá osôb prekračujúcich štátnu hranicu a na veci, ktoré vezú so sebou. Pri výstupe sa vykonávajú kontroly, ktoré sú potrebné v záujme všetkých zmluvných strán, a to podľa cudziňského práva a s cieľom pátrania alebo na odvrátenie nebezpečia, ktoré by ohrozovalo vnútroštátnu bezpečnosť a verejný poriadok zmluvných strán.

■ **Kontrola hraníc v práve Európskej únie**

■ **PRÁVNY ZÁKLAD KONTROLY HRANÍC**

Kontrola hraníc spadá do osobitnej kategórie, tzv. schengenského *acquis*. Tento pojem možno charakterizovať ako systém právnych noriem európskeho práva upravujúci spoločenské vzťahy vznikajúce pri uplatňovaní práva voľného pohybu realizovaného v súlade s ustanoveniami primárnych prameňov práva schengenského *acquis* s cieľom vytvárania a udržiavania priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. Prijatím protokolu č. 19 (ktorý je pripojený k Zmluve o Európskej únii a k Zmluve o fungovaní Európskej únie) rozhodli členské štáty o začlenení schengenského *acquis* do rámca Európskej únie.

Článok 77 Zmluvy o fungovaní Európskej únie stanovuje, že Únia tvorí politiku s cieľom:

- a. zabezpečiť absenciu akýchkoľvek kontrol osôb bez ohľadu na štátnu príslušnosť pri prekročení vnútorných hraníc;
- b. zabezpečiť kontroly osôb a účinné monitorovanie prekračovania vonkajších hraníc;
- c. postupne zaviesť integrovaný systém riadenia vonkajších hraníc.

Na tieto účely Európsky parlament a Rada prijímú opatrenia týkajúce sa:

- a. spoločnej politiky v oblasti víz a iných povolení na krátkodobý pobyt;
- b. kontrol, ktorým sú podrobené osoby prekračujúce vonkajšie hranice;
- c. podmienok, za ktorých môžu štátni príslušníci tretích krajín počas krátkeho obdobia voľne cestovať v rámci Únie;
- d. všetkých opatrení potrebných na postupné vybudovanie integrovaného systému riadenia vonkajších hraníc;
- e. absencie akýchkoľvek kontrol osôb bez ohľadu na štátnu príslušnosť pri prekračovaní vnútorných hraníc.

Nasledujúce články Zmluvy o fungovaní Európskej únie upravujú tvorbu spoločnej politiky Európskej únie v oblasti azylu, doplnkovej ochrany a dočasnej ochrany ako aj prístahovateckej politiky s cieľom zabezpečiť vo všetkých etapách účinné riadenie migračných tokov, spravodlivé zaobchádzanie so štátnymi príslušníkmi tretích krajín, ktorí sa oprávnené zdržiavajú v členských štátoch, ako aj predchádzanie a posilnený boj proti nelegálnemu prístahovateľstvu a obchodovaniu s ľuďmi.

■ **PRÁVNA ÚPRAVA KONTROLY HRANÍC**

Základným sekundárnym právnym aktom Európskej únie je Kódex schengenských hraníc – nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/399 z 9. marca 2016, ktorým sa ustanovuje kódex Únie o pravidlách upravujúcich pohyb osôb cez hranice v platnom znení.

Ako ďalšie základne právne akty na úrovni Európskej únie, ktorými sa riadi hraničná kontrola môžeme uviesť:

- nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1896 z 13. novembra 2019 o európskej pohraničnej a pobrežnej strážii a zrušení nariadení (EÚ) č. 1052/2013 a (EÚ) 2016/1624 v platnom znení;
- nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1806 zo 14. novembra 2018 uvádzajúce zoznam tretích krajín, ktorých štátni príslušníci musia mať víza pri prekračovaní vonkajších hraníc členských štátov a krajín, ktorých štátni príslušníci sú oslobodení od tejto povinnosti v platnom znení;
- nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1931/2006 z 20. decembra 2006, ktorým sa ustanovujú pravidlá malého pohraničného styku na vonkajších pozemných hraniciach členských štátov, a ktorým sa menia a dopĺňajú ustanovenia Schengenského dohovoru v platnom znení;
- nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 767/2008 z 9. júla 2008 o vízovom informačnom systéme (VIS) a výmene údajov o krátkodobých vízach medzi členskými štátmi (nariadenie o VIS) v platnom znení;

- smernica Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 115/2008 zo 16. decembra 2008 o spoločných normách a postupoch členských štátov na účely návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na ich území;
- smernica Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 38/2004 z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov;
- smernica Rady 2004/82/ES z 29. apríla 2004 o povinnosti dopravcov poskytovať údaje o cestujúcich.

■ KÓDEX SCHENGENSKÝCH HRANÍC

Kódex schengenských hraníc upravuje najmä tieto oblasti:

- a. vstupu a prekračovania hraníc;
- b. vstupu štátnych príslušníkov tretích krajín, ako aj podmienky pre odopretie ich vstupu;
- c. vykonávania hraničných kontrol;
- d. vykonávania kontrol v rámci územia;
- e. dočasného obnovenia kontroly vnútorných hraníc.

Definícia pojmu kontrola hraníc a hraničná kontrola

Kontrola hraníc je činnosť vykonávaná na vonkajších hraniciach na účely Kódexu schengenských hraníc a v súlade s ním, výlučne v nadväznosti na úmysel prekročiť takúto hranicu alebo na prekročenie takejto hranice bez ohľadu na akýkoľvek iný úmysel, ktorá zahŕňa hraničné kontroly a hraničný dozor.

Hraničné kontroly sú kontroly vykonávané na hraničných priechodoch, aby sa osobám, vrátane ich dopravných prostriedkov a predmetov v ich držbe, mohol povoliť vstup na územie členských štátov, alebo aby smeli toto územie opustiť.

Na doplnenie, pod pojmom hraničný dozor rozumieme sledovanie hraníc mimo hraničných priechodov a sledovanie hraničných

priechodov mimo stanovených otváracích hodín s cieľom zabrániť osobám, aby sa vyhýbali hraničným kontrolám. Hraničný priechod je každý priechod schválený príslušnými orgánmi na prekračovanie vonkajších hraníc.

Článok 7 Kódexu schengenských hraníc upravuje základné zásady vykonávania hraničných kontrol, ktorými sú:

- rešpektovanie ľudskej dôstojnosti – príslušníci pohraničnej stráže počas výkonu svojich povinností v plnej miere rešpektujú ľudskú dôstojnosť, najmä v prípadoch týkajúcich sa zraniteľných osôb;
- zákaz diskriminácie – pri vykonávaní hraničných kontrol nesmú príslušníci pohraničnej stráže diskriminovať osoby z dôvodu pohlavia, rasového alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie.

Hraničná kontrola osôb, ktoré požívajú právo na voľný pohyb v súlade s právom Únie:

Osoby, ktoré požívajú právo na voľný pohyb v súlade s právom Únie, sú

- a. občania Únie v zmysle a štátni príslušníci tretej krajiny, ktorí sú rodinnými príslušníkmi občana Únie;
- b. štátni príslušníci tretej krajiny a ich rodinní príslušníci bez ohľadu na štátnu príslušnosť, ktorí podľa dohôd medzi Úniou a jej členskými štátmi na jednej strane a týmito tretími krajinami na strane druhej požívajú práva na voľný pohyb rovnocenné právam občanov Únie.

Osoby, ktoré požívajú právo na voľný pohyb v súlade s právom Únie podliehajú pri vstupe a pri výstupe týmto kontrolám:

- a. overenie totožnosti a štátnej príslušnosti osoby, ako aj pravosti a platnosti cestovného dokladu na prekročenie hranice, a to aj nahliadnutím do príslušných databáz, najmä Schengenský informačný systém, databázy odcudzených a stratených cestovných dokladov Interpolu; vnútroštátnych databáz obsahujúcich informácie o odcudzených, zneužitých, stratených a neplatných cestovných dokladov;

- b. overenie, či osoba, ktorá požíva právo na voľný pohyb v súlade s právom Únie, nie je považovaná za hrozbu pre verejný poriadok, vnútornú bezpečnosť, verejné zdravie alebo medzinárodné vzťahy ktoréhokoľvek z členských štátov.

Hraničná kontrola štátnych príslušníkov tretej krajín

Štátni príslušníci tretej krajiny sa podrobia dôkladnej kontrole na vstupe aj výstupe nasledujúcim spôsobom:

- a. dôkladné kontroly na vstupe zahŕňajú overenie podmienok stanovených, ktorými sa riadi vstup (čl. 6 ods. 1 Kódexu schengenských hraníc). Je tu obsiahnuté podrobné preskúmanie nasledujúcich aspektov:
- overenie totožnosti a štátnej príslušnosti štátneho príslušníka tretej krajiny, ako aj pravosti a platnosti cestovného dokladu na prekročenie hranice, a to aj nahliadnutím do príslušných databáz;
 - overenie, či je v prípade potreby k cestovnému dokladu priložené požadované vízum alebo povolenie na pobyt;
 - preskúmanie odtlačkov pečiatok s cieľom overiť si porovnaním dátumov vstupu a výstupu, či táto osoba už neprekročila maximálnu dĺžku povoleného krátkodobého pobytu na území členských štátov;
 - overenie miesta odchodu a cieľa cesty dotknutého štátneho príslušníka tretej krajiny a účelu plánovaného pobytu a v prípade potreby aj kontrolu príslušných sprievodných dokladov;
 - overenie, či má dotknutý štátny príslušník tretej krajiny dostatok prostriedkov na živobytie na dĺžku a účel plánovaného pobytu, návrat, alebo či je schopný takého prostriedky získať zákonným spôsobom;
 - overenie, či dotknutý štátny príslušník tretej krajiny, jeho dopravný prostriedok a predmety, ktoré prepravuje, nemôžu ohroziť verejný poriadok, vnútornú bezpečnosť, verejné zdravie alebo medzinárodné vzťahy ktoréhokoľvek členského štátu.

- b. ak je štátny príslušník tretej krajiny držiteľom víza, dôkladné kontroly pri vstupe zahŕňajú aj overovanie totožnosti držiteľa víza a pravosti víza nahliadnutím do vízového informačného.

Cestovné doklady štátnych príslušníkov tretej krajiny sa systematicky označujú odtlačkom pečiatky na vstupe a na výstupe.

Článok 9 Kódexu schengenských hraníc upravuje možnosť zmiernenia hraničných kontrol. Hraničné kontroly na vonkajších hraniciach sa môžu zmierniť v dôsledku výnimočných a nepredvídaných okolností. Takéto okolnosti nastanú vtedy, keď nepredvídané udalosti majú za následok takú intenzívnu premávku, že čakacia doba na hraničnom priechode sa stáva neprimeranou a už sa vyčerpali všetky zdroje ohľadom personálu, zariadení a organizácie.

Osobitné pravidlá pre hraničné kontroly sú stanovené v článkoch 19 a 20 a v prílohe VI a VII Kódexu schengenských hraníc. Osobitné pravidlá sú určené pre rôzne typy hraníc a rôzne dopravné prostriedky používané na prekračovanie vonkajších hraníc. Osobitné pravidlá pre kontroly určitých kategórií osôb sa vzťahujú na:

- a. hlavy štátov a členov ich delegácie;
- b. pilotov lietadiel a ostatných členov posádky;
- c. námorníkov;
- d. držiteľov diplomatických, úradných alebo služobných pasov a členov medzinárodných organizácií;
- e. cezhraničných pracovníkov;
- f. maloletých;
- g. záchranné služby, políciu, hasičské zbory a pohraničnú stráž;
- h. pracovníkov na otvorenom mori.

Napríklad hlavy štátov a členovia ich delegácií nemôžu byť podrobené hraničným kontrolám, ak sa ich príchod a odchod oficiálne oznámil pohraničnej strážni cez diplomatické kanály.

Pri hraničnej kontrole venuje pohraničná stráž osobitnú pozornosť maloletým, či už cestujú v sprievode, alebo bez sprievodu. Maloletí, ktorí prekračujú vonkajšiu hranicu, sa podrobia rovnakým kontrolám na vstupe a výstupe ako dospelí. V prípade sprevádzaných maloletých pohraničná stráž skontroluje, či osoby sprevádzajúce maloletých majú týchto maloletých v rodičovskej starostlivosti, najmä ak maloletých sprevádza len jedna dospelá osoba a existujú závažné dôvody na podozrenie, že mohli byť nezákonne odňatí z opateru osôb, ktoré vo vzťahu k nim vykonávajú podľa zákona rodičovskú starostlivosť.

■ **Kontrola hraníc a jej budúce smerovanie**

■ **SYSTÉM VSTUP/VÝSTUP**

Zriadený nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/2226, ktorým sa zriaďuje systém vstup/výstup na zaznamenávanie údajov o vstupe a výstupe štátnych príslušníkov tretích krajín prekračujúcich vonkajšiu hranicu členských štátov a o odopretí ich vstupe a stanovujú podmienky prístupu do systému vstup/výstup na účely presadzovania práva, a ktorým sa mení Dohovor, ktorým sa vykonáva Schengenská dohoda, a nariadenia (ES) č. 767/2008 a (EÚ) č. 1077/2011.

Systém je súčasťou balíka tzv. inteligentných hraníc a spolu s inými novými alebo revidovanými systémami (najmä ETIAS, Schengenský informačný systém, vízový informačný systém) bude tvoriť prvý stavebný kameň novej architektúry interoperabilných informačných technológií systémov Európskej únie.

Systém vstup/výstup bude slúžiť najmä na:

- a. zaznamenávanie a uchovávanie dátumu, času a miesta vstupu a výstupu štátnych príslušníkov tretích krajín;
- b. výpočet dĺžky oprávneného pobytu takýchto príslušníkov tretích krajín; a generovanie zápisov pre členské štáty po skončení oprávneného pobytu;
- c. zaznamenávanie a uchovávanie dátumu, času a miesta odopretia vstupu štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorým bol odopretý vstup na krátkodobý pobyt, a takisto na zaznamenávanie orgánu členského štátu, ktorý vstup odoprel a dôvodov odopretia vstupu.

Základné ciele systému vstup/výstup sú:

- a. zvyšovať účinnosť hraničných kontrol prostredníctvom výpočtu a monitorovania dĺžky oprávneného pobytu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorým bol povolený vstup na krátkodobý pobyt, pri vstupe a výstupe;
- b. pomáhať pri identifikácii štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí nespĺňajú alebo prestali spĺňať podmienky na vstup alebo na krátkodobý pobyt na území členských štátov;
- c. umožniť identifikáciu a odhalenie osôb, ktoré prekročili dĺžku oprávneného pobytu, ako aj prijímanie primeraných opatrení príslušnými vnútroštátnymi orgánmi členských štátov;
- d. umožniť elektronickú kontrolu prípadov odopretia vstupu v systéme vstup/výstup;
- e. umožniť automatizáciu hraničných kontrol štátnych príslušníkov tretích krajín;
- f. umožniť vízovým orgánom prístup k informáciám o zákonomnom využívaní predchádzajúcich víz;
- g. informovať štátnych príslušníkov tretích krajín o dĺžke ich oprávneného pobytu;
- h. zhromažďovať štatistické údaje o vstupe a výstupe, odopretiach vstupu a prekročeníach dĺžky oprávneného pobytu v prípade štátnych príslušníkov tretích krajín s cieľom zlepšiť posúdenie rizika prekročenia dĺžky oprávneného pobytu a podporiť tvorbu migračnej politiky Únie založenej na dôkazoch;
- i. bojovať proti podvodom s osobnými údajmi a zneužívaniu cestovných dokladov.

Prípravy na spustenie systému si vyžadujú najmä rozsiahle zmeny v pohraničnej infraštruktúre členských štátov, úpravu vnútroštátnych informačných systémov, obstaranie zariadení zaručujúcich snímanie biometrických údajov v požadovanej kvalite.

■ SYSTÉM ETIAS

Systém ETIAS bol zriadený nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1240 z 12. septembra 2018, ktorým sa zriaďuje Európsky systém pre cestovné informácie a povolenia (ETIAS) a ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č. 1077/2011, (EÚ) č. 515/2014, (EÚ) 2016/399, (EÚ) 2016/1624 a (EÚ) 2017/2226.

Systém ETIAS t.j. Európsky systém pre cestovné informácie a povolenia bude určený pre štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sú oslobodení od povinnosti mať pri prekračovaní vonkajších hraníc víza a umožní posúdiť, či by prítomnosť týchto štátnych príslušníkov tretích krajín na území členských štátov nepredstavovala bezpečnostné riziko, riziko z hľadiska nelegálneho prisťahovalectva alebo vysoké epidemiologické riziko. Na tento účel sa zavádza cestovné povolenie, ako aj podmienky a postupy jeho udelenia alebo zamietnutia.

Systém ETIAS má prostredníctvom podpory príslušných orgánov členských štátov stanovené nasledovné ciele:

- a. prispievať k zaisteniu vysokej úrovne bezpečnosti prostredníctvom dôkladného posúdenia bezpečnostných rizík, ktoré predstavujú žiadatelia, pred ich príchodom na hraničné priechody na vonkajších hraniciach;
- b. prispievať k predchádzaniu nelegálnemu prisťahovalectvu;
- c. prispievať k ochrane verejného zdravia;
- d. posilňovať účinnosť hraničných kontrol;
- e. podporovať ciele Schengenského informačného systému;
- f. prispievať k predchádzaniu teroristickým trestným činom alebo iným závažným trestným činom, ich odhaľovaniu a vyšetrovaniu.

System ETIAS tvoria: informačný systém, centrálna jednotka a národné jednotky. Centrálna jednotka je vytvorená v rámci Európskej agentúry pre pohraničnú a pobrežnú stráž a v prípadoch, v ktorých v rámci automatizovaného procesu spracúvania žiadostí dôjde k pozitívnej lustrácii bude zodpovedná za overovanie toho, či osobné údaje žiadateľa zodpovedajú osobným údajom osoby, v súvislosti s ktorou došlo k tejto pozitívnej lustrácii. Každý členský štát vytvorí národnú jednotku, ktorá bude zodpovedná za posudzovanie žiadostí a rozhodovanie o udelení alebo zamietnutí, zrušení alebo odvolaní cestovných povolení.

Cestovné povolenie bude predstavovať rozhodnutie, v ktorom sa uvádza, že neexistujú žiadne konkrétne skutočnosti ani opodstatnené dôvody, na základe ktorých by bolo možné dospieť k záveru, že prítomnosť osoby na území členských štátov predstavuje takéto riziká. Držba platného cestovného povolenia bude novou podmienkou vstupu na územie členských štátov. Samotné cestovné povolenie však nezaručuje automatické právo na vstup.

■ Ukrajina

Ukrajina má priaznivú geopolitickú polohu v stredovýchodnej časti Európy, prechod hlavných euro-ázijských dopravných koridorov cez jej územie predurčil jej štatút tranzitného štátu.

Štátna pohraničná služba Ukrajiny ako taká bola zriadená 1. augusta 2003, prijatím zákona o štátnej pohraničnej službe Ukrajiny. Predtým štátnu hranicu Ukrajiny strážili tzv. pohraničné vojská.

Ak však porovnáme dnešnú štátnu pohraničnú službu Ukrajiny s tou z roku 2003, ide o dve úplne odlišné štruktúry. Ich počet je približne rovnaký, ale radikálne sa líšia v prístupe ku kontrole hraníc a technickému vybaveniu.

■ LEGISLATÍVNY RÁMEC

Dňa 5. novembra 2009 bol prijatý zákon o kontrole hraníc, ktorý je naviazaný na „plnenie záväzkov Ukrajiny prispôbiť legislatívu normám Európskej únie a potrebu definovať jasné pravidlá a podmienky pre prekračovanie štátnej hranice osobami, vozidlami a tovarom, zavedenie hraničnej kontroly na Ukrajinu do praxe postupov hraničnej kontroly ustanovených Kódexom schengenských hraníc.

Hlavným účelom hraničnej kontroly na Ukrajinu je určiť existenciu zákonných dôvodov na prekročenie hranice na hraničných priechodoch osobami, vozidlami a tovarom. Kontrola má zamedziť:

- nelegálnemu pohybu osôb cez štátnu hranicu;
- nelegálnej migrácii;
- obchodovaniu s ľuďmi;
- nelegálnemu pohybu zbraní;
- nelegálnemu pohybu omamných a psychotropných látok a prekurzorov;
- nelegálnemu pohybu streliva a výbušnín;
- nelegálnemu pohybu materiálov a predmetov, ktorým je zakázaný pohyb cez štátnu hranicu.

Vyššie uvedený zoznam rizík je v plnej zhode s rizikami pomenovanými Európskou úniou. Ten istý zákon stanovuje aj päť podmienok vstupu na územie Ukrajiny, ktoré musí príslušník iného štátu splniť, aby mu bolo umožnené prekročiť hranicu, t.j.:

1. platný cestovný doklad;
2. absencia rozhodnutia príslušného štátneho orgánu Ukrajiny o zákaze vstupu na Ukrajinu;

3. vstupné vízum, ak právne predpisy Ukrajiny neustanovujú inak;
4. potvrdenie účelu plánovaného pobytu;
5. dostatočné finančné zabezpečenie na obdobie plánovaného pobytu a na návrat do krajiny pôvodu alebo tranzitu do tretej krajiny alebo možnosť získať dostatočnú finančnú podporu legálnym spôsobom na území Ukrajiny.

Prítomnosť bodov 4 a 5 v zákone len potvrdzuje, že európsky prístup k prijímaniu cudzincov a osôb bez štátnej príslušnosti na územie Ukrajiny sú jednoznačne zohľadnené a realizujú sa pri každom takomto prechode na hraničných priechodoch.

Poslaním pohraničnej služby je zabezpečiť potrebnú rovnováhu medzi efektívnou úrovňou bezpečnosti hraníc a otvorenosťou hraníc pre legálne cezhraničné aktivity cestujúcich.

Vláda Ukrajiny schválila 27. októbra 2010 Konceptiu integrovaného riadenia hraníc výnosom č. 2031 a odvtedy sa ukrajinský prístup stal ešte viac proeurópskym.

Trojúrovňový systém kontroly – cestové doklady

1. overovanie dokladov zamestnancami veľvyslanectiev a konzulátov Ukrajiny v zahraničí v procese ich predloženia za účelom získania víz;
2. kontrola dokladov na hraničných priechodoch;
3. overovanie dokladov vnútri štátu.

Registrácia cudzincov

Na registráciu cudzincov sa na Ukrajine používa celoeurópsky prístup k registrácii cudzincov a osôb bez štátnej príslušnosti na hraničných priechodoch (90 do 180 dní):

1. v prípade vstupu cudzincov, ktorí sú občanmi krajín s vízovou povinnosťou, alebo osoby bez štátnej príslušnosti – na obdobie uvedené vo vízovom informačnom a telekomunikačnom systéme, a ak takéto informácie neexistujú – v súlade s informáciami uvedenými na vízovom štítku;
2. v prípade vstupu cudzincov, ktorí sú občanmi štátov s bezvízovou povinnosťou – na obdobie najviac 90 dní do 180 dní, ak medzinárodné zmluvy Ukrajiny neurčujú inú lehotu;
3. v prípade vstupu osôb bez štátnej príslušnosti za účelom tranzitu cez územie Ukrajiny – po dobu uvedenú v cestovnom lístku a v prípade neexistencie cestovného lístka na obdobie skutočne potrebné na prechod cez územie Ukrajiny príslušným spôsobom dopravy.

■ **EURO 2012**

Ukrajina má skúsenosti z organizáciou Majstrovstiev Európy vo futbale z roku 2012, ktoré preukázali, že vďaka implementácii európskych noriem v systéme prechodu osôb, vozidiel a tovaru ako jedného z hlavných mechanizmov integrovaného riadenia hraníc, bola zabezpečená realizácia operácií na hraničných priechodoch v podmienkach masových podujatí na európskej úrovni.

■ VYDÁVANIE BIOMETRICKÝCH CESTOVNÝCH DOKLADOV

Uznesením vlády č. 152 zo dňa 7. mája 2014 sa pre štátnych príslušníkov Ukrajiny na vycestovanie do zahraničia zaviedlo vydávanie cestovného dokladu s bezkontaktným elektronickým médiom, čo umožnilo ešte viac priblížiť Ukrajinu európskemu spoločenstvu a zaviesť bezvízový režim s krajinami Európskej únie. V súlade s tým bolo vydávanie a používanie diplomatických a úradných cestovných dokladov s bezkontaktnými elektronickými médiami zavedené prezidentským dekrétom č. 264/2015 z 12. mája 2015.

Od 1. januára 2018 sa na hraničných priechodoch pri hraničnej kontrole zaznamenávajú biometrické údaje cudzincov a osôb bez štátnej príslušnosti (pre občanov 71 krajín vrátane Ruskej federácie).

E-víza

Od 18. decembra 2017 bol v súlade s nariadením Ministerstva zahraničných vecí Ukrajiny zavedený systém elektronických víz. Elektronické vízum sa vydáva ako jednorazové alebo dvojrazové vízum na obdobie do 30 dní na vstup do Ukrajiny na služobné, súkromné či turistické účely, ako aj za účelom liečenia, výkonu činnosti v oblasti kultúry, vedy, školstva a športu či za účelom plnenia služobných povinností zahraničných spravodajcov alebo zástupcov zahraničného masmédiu. Momentálne môže túto príležitosť využiť 45 krajín v súlade s dohodami uzavretými s Ukrajinou.

Moderné technické prostriedky kontroly hraníc

Vďaka pomoci kolegov z krajín Európskej únie sa Ukrajine podarilo výrazne zlepšiť stav vybavenia hraničných priechodov vďaka použitiu moderných technických prostriedkov, ktoré umožňujú hĺbkové overovanie dokladov, vyhľadávanie osôb, ktoré sa snažia o nelegálne prekročenie hraníc v úkryte vo vozidlách a odhaľovanie zbraní, streliva, omamných látok a prekursorov, prostriedkov teroru a sabotáže, odcudzených vozidiel a pod.

■ HRANIČNÁ KONTROLA PO 24. FEBRUÁRI 2022

Od totálnej invázie Ruskej federácie na územie Ukrajiny v severovýchodnej časti hranice sa pojem hraničnej kontroly vytratil. K 26. februáru 2022 prestalo na Ukrajine fungovať 116 hraničných priechodov (z 231). Ide o tie nachádzajúce sa na hraniciach s Ruskou federáciou, Bieloruskou republikou či Moldavskou republikou (Podnestersko). V súčasnosti hraničná kontrola a prechod cez štátnu hranicu pokračuje na 115 priechodoch na západných hraniciach Ukrajiny s Poľskom, Maďarskom, Slovenskom, Rumunskom a Moldavskom. Okrem toho v súlade s „dohodou o obilninách“ uzavretou medzi Ukrajinou, OSN a Tureckom sa registrácia nákladných lodí vykonáva na priechodoch určených pre námornú komunikáciu.

Počas roku 2022 prekročilo hranicu o 12 % menej občanov ako v roku 2021 (hranicu s Poľskou republikou prekročilo 50 % z nich čo predstavuje 2-násobný nárast oproti roku 2021; počet občanov, ktorí prekročili hranicu s Rumunskom sa zdvojnásobil; 2,5 násobné navýšenie nastalo so Slovenskom, s Maďarskom došlo k 13 % navýšeniu; s Moldavskom došlo k 1,5 násobnému navýšeniu).

Uplatňovanie postupov a štandardov EÚ pri vykonávaní hraničných kontrol na Ukrajine

Trojúrovňový kontrolný systém na overovanie dokumentov

V ZAHRAŇIČÍ
na získanie víza

NA HRANICIACH
pred vstupom na územie

V ŠTÁTE
po vstupe na územie

Tri typy registračnej procedúry

Vstup s vízami
pre občanov alebo osoby
bez štátnej príslušnosti

Bezvízový vstup
najviac 90 dní
v priebehu 180 dní

Tranzitný vstup
pre občanov alebo osoby
bez štátnej príslušnosti

E-visas

- zavedenie: 17.12.2017 ministerstvo zahraničných vecí
- trvanie: do 30 dní
- účel: obchodná, súkromná návšteva, turistika alebo liečba; vykonávanie činností v oblasti kultúry, vedy, vzdelávania alebo športu; plnenie oficiálnych povinností ako zahraničný spravodajca; zastupovanie zahraničných masmédií;
- V súčasnosti je súčasťou dohody **45 krajín**.

Biometrická kontrola

- zavedenie: od 1.1.2018 na základe dekrétu prezidenta (2017) a nariadenia ministerstva vnútra (2019)
- **71 krajín** vrátane Ruskej federácie

"Od vpádu armády Ruskej federácie na územie Ukrajiny na severovýchodnom úseku štátnej hranice hraničná kontrola neexistuje."